Resultaten van controles in 2013 op Nederlandse derogatiebedrijven en trends in de veehouderij.

Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IM)
Ministerie van Economische Zaken (EZ)
→ Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl)
→ Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit (NVWA)

Den Haag, 12 juni 2014

Abstract

This report describes the administrative and physical checks that have been carried out on farms that have applied for an individual derogation of the Nitrates directive (91/676/EEG) in 2012 and 2013. In 2006, the first year that the Netherlands was granted a derogation, 25,415 farms applied for an individual derogation in order to be able to apply up to 250 kg N/ha of animal manure on their land. At the start of 2013 the number of farms that applied for derogation has decreased to 21.135 (- 8,8% compared to 2012. The total decrease since 2006 amounts to -16,9%). Administrative checks on the fulfilment of 70% minimum grassland requirement were carried out on nearly all derogation farms in 2013.

To check if farmers that have applied for the derogation comply with the requirements including the derogation standard (250 kg N/ha), the nitrogen application standards and the phosphate application standards, farmers need to report detailed information on farming practices to the Ministry of Economic Affairs. The data on the derogation of 2013 are now being collected and will be completed around the summer of 2014. Details on compliance on derogation farms in 2013 will thus be incorporated in the June 2015 report. The collection of data on the derogation of 2011 has been completed. In 2013 the Netherlands has carried out 1605 administrative inspections and 653 physical inspections to fulfil its obligation to carry out 5% administrative inspections with regard to land use, livestock number and manure production and 3% field inspections of farms benefiting from an individual derogation. In 2013 44 farmers (0.002%) have been fined and 2 farms have been punished via cross compliance for violations of the derogation requirements.

The numbers of dairy cattle (+ 4,4%) and poultry (+ 2,4%) have increased between 2012 and 2013. The number of pigs has stayed stable. The number of goats has risen (+4,0%). The number of sheep has decreased slightly between 2012 and 2013 (-0,9%). Compared to 2002 the production of nitrogen (-6,6%) and phosphate (-5,1%) have decreased in 2013. Manure production at national level both in terms of nitrogen and phosphorus has not been beyond the level of the year 2002 in 2011 and 2012. Based on provisional figures the manure production was also below the production ceiling in 2013. Definitive figures are expected at the end of 2013.

Inhoudsopgave

1. Inleiding 2

2. Controles 5
2.1. Beschikbare gegevens 5
2.2. Aanmeldingen 6
2.3. Gebruiksnormen 7
2.4. Dieren 9
2.5. Opgave mestproductie 9

3. Fysieke controles (3%-controle) 10
3.1. Samenvatting van resultaten van de uitgevoerde fysieke controles in 2013. 10
3.3. Resultaten fysieke controles 12
3.3.1. Aselecte fysieke controles derogatievoorwaarden 2013 12
3.3.2. Aselecte steekproef derogatievoorwaarden en gebruiksnormen 12
3.3.3. Selecte controles derogatievoorwaarden 2013 12
3.3.4. Selecte controles derogatievoorwaarden en gebruiksnormen 13

Bijlage A: Kaarten 14

Bijlage B: Kengetallen 20

1. Inleiding

De Nitraatrichtlijn verplicht lidstaten het stikstofgebruik via dierlijke mest te beperken tot maximaal 170 kg per hectare per jaar[1]. Een lidstaat kan de Europese Commissie vragen hier onder bepaalde voorwaarden van af te mogen wijken (derogatie). In december 2005 heeft de Europese Commissie aan Nederland een derogatiebeschikking afgegeven voor de periode 2006-2009. Hiermee mogen graslandbedrijven, dit zijn bedrijven waarvan minimaal 70% van hun bedrijfsoppervlakte uit grasland bestaat, op hun hele bedrijfsoppervlakte tot 250 kg stikstof per hectare toedienen met dierlijke mest afkomstig van graasdieren. De derogatiebeschikking is in februari 2010 verlengd tot en met december 2013[2]. De Nederlandse overheid is verplicht om uiteenlopende gegevens over de effecten van de derogatie te verzamelen en jaarlijks aan de Europese Commissie te rapporteren. In het voorliggende rapport wordt samen met de rapportage van RIVM[3] voldaan aan de volgende, uit de derogatiebeschikking (2005)[4] afkomstige verplichtingen:

Artikel 8 Monitoring

8.1 De bevoegde instantie maakt kaarten van de percentages onder een individuele derogatie vallende graslandbedrijven, dieren en landbouwgrond in elke gemeente en werkt deze jaarlijks bij. Deze kaarten worden jaarlijks bij de Commissie ingediend, voor het eerst in het tweede kwartaal van 2006.

Aan deze verplichting wordt voldaan in bijlage A.

8.2 Er wordt een monitoringnetwerk voor de bemonstering van bodemwater, waterlopen en ondiepe grondwaterlagen tot stand gebracht en in stand gehouden als plaatsen waar monitoring van de derogatie plaatsvindt. Het monitoringnetwerk, dat ten minste 300 bedrijven omvat waaraan een individuele derogatie is toegestaan, is representatief voor alle bodemtypen (klei-, veen-, zand-, en zandige lössgronden), bemestingspraktijken en bouwplannen. De samenstelling van het monitoringnetwerk blijft gedurende de toepassingstermijn van deze beschikking ongewijzigd.

Aan deze verplichting wordt voldaan in de rapportage van het RIVM.

8.3 De onderzoeken en de voortdurende nutriëntenanalysen leveren gegevens op omtrent bodemgebruik, bouwplannen en landbouwpraktijken op de bedrijven waaraan een individuele derogatie is toegestaan. Deze gegevens kunnen worden gebruikt voor modelmatige berekeningen van de omvang van de nitraatuitspoeling

---

[1] Richtlijn 91/676/EEC van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen. Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen, nr. L375:1-8.

[2] Besluit van de Commissie van 5 februari 2010 tot wijziging van Beschikking 2005/880/EG tot verlening van een door Nederland gevraagde derogatie op grond van Richtlijn 91/676/EEG van de Raad inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (2010/65/EU), Publicatieblad van de Europese Unie, L 35/18 (6.2.2010).

[3] RIVM Rapport 680717037/2014 Landbouwpraktijk en waterkwaliteit op landbouwbedrijven aangemeld voor derogatie in 2012

[4] Beschikking van de Commissie van 8 december 2005 tot verlening van een door Nederland gevraagde derogatie op grond van Richtlijn 91/676/EEG van de Raad inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen. Publicatieblad van de Europese Unie, L324: 89-93 (10.12.2005).

en de fosforverliezen op percelen waarop per hectare tot 250 kg stikstof uit mest van graasdieren wordt op- of ingebracht.

Aan deze verplichting wordt voldaan in de rapportage van het RIVM.

8.4 Ondiepe grondwaterlagen, bodemwater, drainagewater en waterlopen op bedrijven die van het monitoringnetwerk deel uitmaken, leveren gegevens over de nitraat- en fosforconcentratie in het water dat de wortelzone verlaat en in het grond- en oppervlaktewatersysteem terechtkomt.

Aan deze verplichting wordt voldaan in de rapportage van het RIVM.

8.5 In stroomgebieden met landbouw op zandgrond wordt de monitoring van de waterkwaliteit verscherpt.

Aan deze verplichting wordt voldaan in de rapportage van het RIVM.

Artikel 9 Controles

9.1 De bevoegde nationale instantie voert administratieve controles uit op alle bedrijven waaraan een individuele derogatie is toegestaan, teneinde na te gaan of zij zich houden aan de maximumhoeveelheid van 250 kg stikstof per hectare per jaar uit mest van graasdieren, aan de gebruiksnormen voor de totale hoeveelheid stikstof en fosfaat en aan de voorwaarden ten aanzien van het bodemgebruik.

9.2 Op de grondslag van een risicoanalyse, de resultaten van de controles in voorgaande jaren en de resultaten van de algemene aselecte controles van de wetgeving ter uitvoering van Richtlijn 91/676/EEG, wordt een inspectieprogramma opgesteld. Voor ten minste 5% van de bedrijven waaraan een individuele derogatie is toegestaan, worden specifieke inspecties verricht met betrekking tot het bodemgebruik, de omvang van de veestapel en de mestproductie. Bij ten minste 3% van de bedrijven wordt een inspectie ter plaatse verricht met betrekking tot de in de artikelen 5 en 6 vastgestelde voorwaarden.

De resultaten van deze controles worden gegeven in hoofdstuk 2 en 3 van deze rapportage.

Artikel 10 Verslaguitbrenging

10.1 De bevoegde nationale instantie deelt jaarlijks de resultaten van de monitoring aan de Commissie mee, samen met een beknopt verslag over de evaluatiepraktijk (controles per bedrijf, met inbegrip van gegevens over overtredende bedrijven op basis van administratieve controles en inspecties ter plaatse) en de ontwikkeling van de waterkwaliteit (gebaseerd op de monitoring van de uitspoeling uit de wortelzone, de oppervlakte- en grondwaterkwaliteit, en modelmatige berekeningen). Het verslag wordt jaarlijks bij de Commissie ingediend in het tweede kwartaal van het jaar dat volgt op het jaar waarop het betrekking heeft. (Aanvulling uit de verlenging van de derogatiebeschikking EU, 2010)

De voorliggende rapportage geldt als dit gevraagde verslag voor gegevens over controles en overtredingen De overige onderdelen worden gepresenteerd in het RIVM rapport (2014).

10.2 Benevens de in lid 1 bedoelde gegevens bevat het verslag het volgende:

a. bemestingsgegevens voor alle bedrijven waaraan een individuele derogatie is toegestaan;

b trends in de omvang van de veestapel voor elke categorie vee in Nederland en in de derogatiebedrijven;

c trends in de nationale productie van dierlijke mest voor wat stikstof en fosfaat betreft;

d een samenvatting van de resultaten van de controles in verband met de excretiecoëfficiënt voor varkens- en pluimveemest op landelijk niveau.

10.3 De Commissie zal bij een eventueel nieuw verzoek om een derogatie van de Nederlandse autoriteiten met de aldus verkregen resultaten rekening houden.

10.4 Teneinde inzicht te krijgen in het beheer op graslandbedrijven waaraan een derogatie is toegestaan en in het bereikte niveau van optimalisering daarvan, stelt de bevoegde instantie elk jaar voor de verschillende bodemtypen en gewassen een verslag over de bemesting en de opbrengst op, dat bij de Commissie wordt ingediend.

Aan verplichting 10.2 wordt voldaan in bijlage B. De overige gevraagde gegevens zijn opgenomen in het RIVM rapport.

2. Controles

In artikel 9 van de derogatiebeschikking wordt ingegaan op de controles die moeten plaatsvinden op de derogatie bedrijven. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) voert de administratieve controle uit en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) voert de fysieke controle uit op de derogatie bedrijven. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de beschikbare gegevens en de resultaten van deze controles.

2.1. Beschikbare gegevens

RVO.nl haalt uit diverse bronnen verschillende gegevens die gebruikt worden bij de controle op de derogatiebedrijven. Zo moeten bedrijven uiterlijk op 15 mei van het lopende jaar opgeven welke percelen ze gebruiken en welke gewassen ze daarop telen dan wel gaan telen. Deze opgave vindt plaats met behulp van de Gecombineerde Data Inwinning (GDI). Deze opgaven worden gebruikt voor de landbouwtelling, voor het mestbeleid, voor de GLB-inkomenstoeslagen en voor andere beleidscomponenten van EZ.

RVO.nl haalt voor de controle van alle derogatiebedrijven diverse gegevens uit de GDI. Zo worden alle digitale GDI opgaven direct bij het invullen van de opgave gecontroleerd of voldaan is aan de voorwaarde voor 70% grasland. Als blijkt dat het percentage grasland onder de 70% ligt dan krijgt het bedrijf direct een attendering en een toelichting op het scherm. Hierin staat aangegeven dat niet is voldaan aan de 70% graslandeis en dat dit betekent dat het bedrijf terugvalt naar 170 kg N voor het betreffende derogatiejaar.

Verder voert RVO.nl een administratieve controle uit op alle perceelsopgaven. De opgegeven oppervlakte wordt getoetst aan een maximale oppervlakte van ieder topografisch perceel in het GBCS (Geïntegreerd Beheers- en Controle Systeem, IACS in het Engels). Het GBCS is in basis opgezet volgens de specificaties van de Europese Verordening 73/2009 en deze is verder uitgewerkt in de Europese Verordening 1122/2009.

Een andere belangrijke controle betreft de dubbelclaims: twee of meer bedrijven geven op gebruiker te zijn van hetzelfde perceel. Alle dubbelclaims worden onderzocht, totdat ze zijn opgelost. De perceelsopgaven en de resultaten van de controles worden verwerkt in de Basisregistratie percelen (BRP) van RVO.nl. Basisregistratie percelen is een landelijk systeem van het Ministerie van EZ voor de registratie van het feitelijk gebruik van percelen landbouwgrond en natuurterrein. De gegevens uit Basisregistratie percelen worden gebruikt voor meerdere regelingen van EZ. Zo worden ze gebruikt voor de uitvoering van het mestbeleid, maar ook voor de controle van (Europese) subsidieregelingen en voor de controle van deze regelingen door de NVWA.

2.2. Aanmeldingen

Jaarlijks moeten bedrijven die in aanmerking willen komen voor een individuele derogatie zich aanmelden bij RVO.nl. Bedrijven dienen zich uiterlijk op 31 januari van jaar *t* aan te melden voor derogatie in jaar *t*. Dit gebeurt voor ruim 98% digitaal. Voor het jaar 2013 zijn 21.135 bedrijven, na tijdige aanmelding en betaling van het verplichte tarief berekend bij de opgegeven oppervlakte categorie, als derogatiebedrijf geregistreerd. In totaal hebben voor het jaar 2013 68 bedrijven zich te laat aangemeld. Voor het jaar 2013 zijn 10 bezwaren ontvangen tegen de afwijzing van de derogatie-aanvraag.

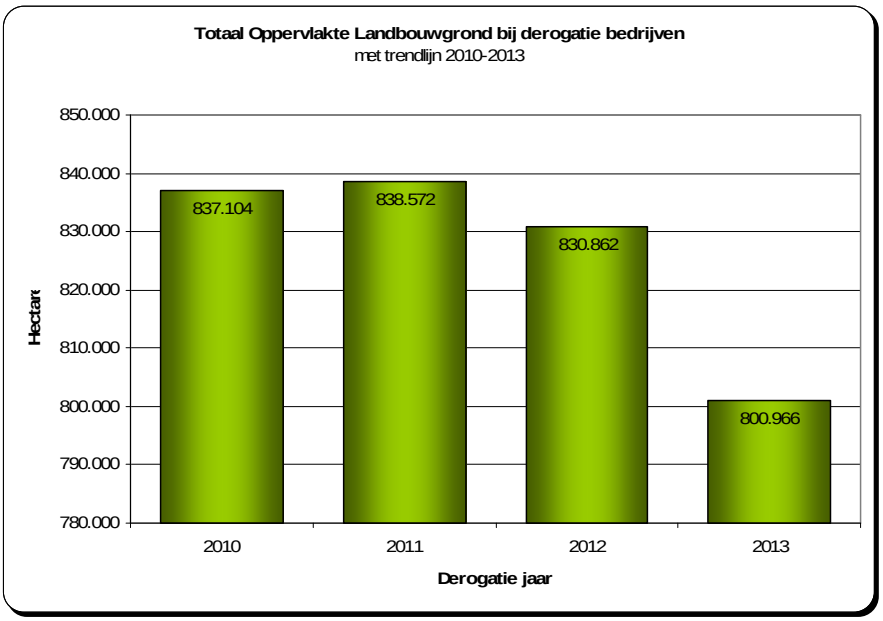

Figuur 1: Aantal deelnemende derogatiebedrijven.

Figuur 1 laat zien dat het aantal deelnemende derogatie bedrijven afneemt door de jaren. In 2010 moesten derogatiebedrijven voor het eerst een tarief betalen waarvan de monitoringkosten werden betaald. Hierdoor nam het aantal deelnemers in dat jaar meer af dan gemiddeld.

In tabel 1 staat het aantal derogatiebedrijven afgezet tegen de oppervlakte landbouwgrond dat door de deelnemende bedrijven is opgeven. Onder landbouwgrond wordt verstaan 'grond waarop daadwerkelijk enige vorm van landbouw op plaatsvindt' zoals bouw- en grasland.

Jaar	Aanmeldingen (totaal)	Verschil % huidig jaar tov voorgaand jaar	landbouw grond_totaal ha
2006	25.415	Start jaar	
2010	22.947	-3,4%	837.104
2011	23.795	3,7%	838.572
2012	23.163	-2,7%	830.862
2013	21.135	-8,8%	800.966

Tabel 1: aantal deelnemende bedrijven met de daarbij opgegeven oppervlakte landbouwgrond.

In 2013 maakt het aantal aanmeldingen een drastische daling van 8.8% ten opzicht van 2012. Deze daling is te verklaren door een administratieve wijziging bij RVO.nl in de systematiek m.b.t. registratie van derogatiebedrijven i.c.m. een bedrijfsoverdracht. In voorgaande jaren werd zowel het overdragende bedrijf als het overnemende bedrijf als een bedrijf met derogatie meegeteld. Vanaf 2013 wordt slechts 1 van de beide bedrijven gezien als een derogatiebedrijf. Hierdoor worden dubbele registraties voorkomen. De aanpassing van de systematiek is een verklaring voor de grotere daling van het aantal hectares landbouwgrond waarop de derogatie van toepassing is (zie ook figuur 2).

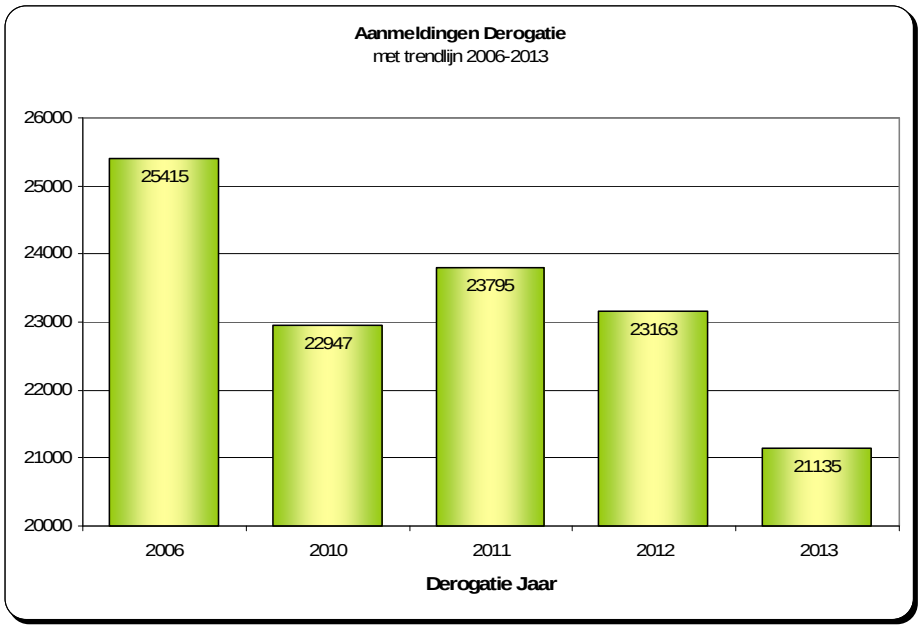

Figuur 2: oppervlakte landbouwgrond in gebruik bij derogatiebedrijven.

2.3. Gebruiksnormen

De controles op de gebruiksnormen vinden plaats na afloop van een kalenderjaar. De controles kunnen pas starten op het moment dat alle gegevens van de derogatiebedrijven geregistreerd zijn bij RVO.nl. Uiterlijk op 1 februari na afloop van een kalenderjaar moeten deze bedrijven aanvullende gegevens aanleveren over het voorgaande kalenderjaar.

Controles in 2012

Alle derogatiebedrijven zijn voor het derogatiejaar 2012 gecontroleerd op de gebruiksnorm voor dierlijke mest. In 2012 zijn 238 bedrijven die na de doorrekening niet voldeden aan de gebruiksnorm dierlijke mest nader onderzocht op de overige gebruiksnormen en voorschriften. In deze controle is niet alleen gekeken naar de gebruiksnorm voor dierlijke mest, maar tevens naar de overige gebruiksnormen.

Wanneer tijdens het administratieve onderzoek wordt geconstateerd dat er gebruiksnormen worden overschreden, krijgen deze bedrijven eerst een brief met het voornemen tot opleggen van een boete. Daarop kunnen bedrijven reageren door informatie te verstrekken en/of een zienswijze te geven. Bij 36 bedrijven zijn overtredingen van alle drie de gebruiksnormen geconstateerd, namelijk 19 overtredingen op de gebruiksnorm dierlijke mest, 2 overtredingen op de stikstofgebruiksnorm en 33 overtredingen op de

fosfaatgebruiksnorm. Dit betreft definitieve constateringen, dus na voornemen en eventuele zienswijze.

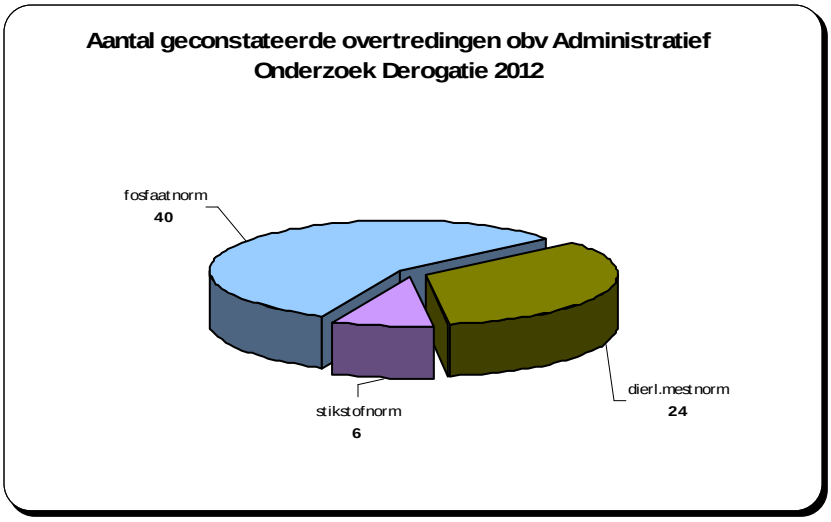

Figuur 3: aantal geconstateerde overtredingen o.b.v. administratief onderzoek 2012.

Een groep van 21 derogatiebedrijven die zijn doorgerekend door de NVWA zijn niet akkoord bevonden. Bij 8 bedrijven zijn overtredingen van de 3 gebruiksnormen geconstateerd, namelijk 5 overtredingen van de gebruiksnorm dierlijke mest, 4 overtredingen van de stikstofgebruiksnorm en 7 overtredingen van de fosfaatgebruiksnorm.

Van alle in 2012 door RVO.nl en NVWA doorgerekende bedrijven zijn bij 44 bedrijven één of meer overtredingen geconstateerd. Voor 12 overtredingen op de fosfaatgebruiksnorm was geen sprake van een 'Pijler 2' bedrijf en heeft de overtreding daarom niet geleid tot een 'Cross Compliance' korting. Van de resterende 32 bedrijven, die zijn doorgeleverd vanuit RVO.nl naar de NVWA, is voor 12 bedrijven geen steunaanvraag Pijler 1 / Pijler 2 geregistreerd, of deze zitten nog in de pijplijn. Voor deze overtreders is (nog) geen korting bekend. Voor 15 bedrijven geldt dat door de NVWA aanvullende gegevens 'Cross Compliance' zijn teruggeleverd. Voor 2 van deze 15 bedrijven is een (deel-)korting vastgesteld en de andere 13 bedrijven zijn nog in behandeling bij RVO.nl.

Van de te onderzoeken bedrijven m.b.t. jaar 2012 zijn nog 49 bedrijven van de door RVO.nl geïnitieerde groep en nog 11 bedrijven op initiatie van NVWA in onderzoek.

<u>Controles in 2013</u>
Van de in 2013 door RVO.nl gecontroleerde bedrijven hebben 47 bedrijven een voornemen ontvangen m.b.t. het derogatiejaar 2012. Hierop is door bijna 90% van bedrijven gereageerd (42 zienswijzen). Voor 78% van de bedrijven die een zienswijze heeft aangeleverd had dat een matiging of afzien van het opleggen van de boete tot gevolg. Voor ruim 50% (22 bedrijven) had de zienswijze een matiging van de boete tot gevolg, voor 21% (9 bedrijven) had de zienswijze geen invloed op de boete en voor 26% (11 bedrijven) had de ingediende zienswijze het afzien van het opleggen van een boete tot gevolg.
In totaal is aan de bovengenoemde bedrijven in 2013 bij voornemen € 315.504,= aan boetes opgelegd door RVO.nl. Na behandeling van de zienswijzen op voornemens is uiteindelijk een bedrag van € 155.344,= aan boetes opgelegd.

Daarnaast heeft NVWA in 2013 21 bedrijven aan RVO.nl overgedragen voor afhandeling.Van deze groep hebben 8 bedrijven een voornemen ontvangen m.b.t. jaar 2012. Alle bedrijven hebben gebruik gemaakt om een zienswijze aan te leveren (100%). Voor twee derde (5 bedrijven) van de bedrijven die een zienswijze heeft aangeleverd was dit niet van invloed op de hoogte boete. Bij een derde (3 bedrijven) had de ingediende zienswijze een matiging van de boete tot gevolg. In totaal is aan de bovengenoemde bedrijven in 2013 bij voornemen €96.865,= aan boetes opgelegd door RVO.nl. Na behandeling van zienswijzen op voornemens is uiteindelijk een bedrag van € 51.792,= aan boetes opgelegd.

Een relatie waarbij een overtreding op de gebruiksnormen is geconstateerd krijgt een hoger risico profiel. Hierdoor zal deze relatie bij het trekken van steekproeven meer kans hebben om in een (controle)steekproef naar voren te komen. Een derogatiebedrijf met een geconstateerde overtreding zal altijd ook in het daaropvolgende jaar worden gecontroleerd of het voldoet aan de geldende voorwaarden voor derogatie.

2.4. Dieren

De Identificatie & Registratie van runderen op derogatiebedrijven valt onder de verplichtingen van Europese Verordening 1760/2000 (voorheen 820/97). RVO.nl en NVWA voeren controles uit op de gegevens die bedrijven in dit kader indienen. De resultaten over 2013 zijn nog niet verzameld en gerapporteerd. De resultaten over 2012 zijn wel gerapporteerd. In dat jaar werden 1.367 bedrijven met in totaal 150.754 runderen gecontroleerd. Op 497 bedrijven werden gevallen vastgesteld met betrekking tot de niet naleving van Verordening 1760/2000. Op al deze bedrijven leidde dit tot sancties conform EU Verordening 494/98, zoals verplaatsingsbeperkingen en boetes (zie tabel 5).

		Aantal betrokken dieren	Aantal betrokken bedrijven
1.	Beperking van de verplaatsing van afzonderlijke dieren*	3.654	799
2.	Beperking van de verplaatsing van alle dieren op het bedrijf*	27.977	273
3.	Vernietiging van dieren	0	0
	Totaal	31.631	1.072

Tabel 5: Overeenkomstig Verordening (EG) nr. 494/98 van de Commissie opgelegde sancties

* Er zit overlap tussen bedrijven en dieren bij de verschillende categorieën. Bijvoorbeeld, bedrijven met een verplaatsingsbeperking voor alle runderen op het bedrijf hebben altijd ook verplaatsingsbeperkingen voor afzonderlijke runderen en soms ook een afvoerverbod voor alle runderen op het bedrijf.

2.5. Opgave mestproductie

RVO.nl berekent de mestproductie bij graasdieren op basis van aantallen dieren en forfaits per dier. De controle op de mestproductie betekent in dit geval dus een controle op het aantal dieren. Deze controle is in hoofdstuk 2.4 beschreven.

3. Fysieke controles (3%-controle)

Op tenminste 3% van de bedrijven die zich aangemeld hebben voor de derogatie moeten fysieke controles uitgevoerd worden op de naleving van de derogatievoorwaarden. In 2013 hebben 21.135 bedrijven zich aangemeld. Dit zijn de bedrijven die zich tijdig hebben aangemeld en die het tarief betaald hebben. Dit betekent dat op tenminste 634 bedrijven een fysieke controle op de derogatievoorwaarden moet worden uitgevoerd. Deze controles zijn uitgevoerd door de NVWA.

3.1. Samenvatting van resultaten van de uitgevoerde fysieke controles in 2013.

In 2013 zijn op 653 bedrijven controles uitgevoerd die betrekking hadden op de voorwaarden voor derogatie. Bij deze controles zijn in een aantal gevallen meerdere kalenderjaren betrokken.
Op 639 bedrijven zijn de derogatievoorwaarden 2013 gecontroleerd, bij 317 bedrijven de derogatie 2012 en bij 2 bedrijven de derogatie 2011.

In dit hoofdstuk worden de resultaten uitgewerkt van de 639 controles waarvan de controle in 2013 is gestart en inmiddels volledig is afgerond. Met betrekking tot de derogatievoorwaarden 2013 wordt opgemerkt dat in 2014 nog fysieke controles zullen plaatsvinden op de derogatievoorwaarden 2013. Het gaat hierbij om controles die uitgevoerd worden in samenhang met een controle op de gebruiksnormen 2013.

Op 25 bedrijven zijn één of meerdere afwijkingen vastgesteld met betrekking tot de derogatievoorwaarden. Zo werd op 5 bedrijven niet voldaan aan de derogatievoorwaarden 2012, op 17 bedrijven niet voldaan aan de derogatievoorwaarden 2013. Op 3 bedrijven was sprake van het niet voldoen aan de derogatievoorwaarden over twee kalenderjaren. Indien er een afwijking is geconstateerd, wordt door de NVWA een rapportage opgesteld die verzonden wordt naar RVO.nl.

3.2. Uitvoering van de fysieke controles

In de controles van de NVWA wordt aan de volgende onderwerpen aandacht besteed.

-Graasdierenmest
De stikstofgebruiksnorm van 250 kg N/ha geldt alleen voor graasdierenmest. Voor staldierenmest moet gerekend worden met de standaard gebruiksnorm van 170 kg N/ha. Tijdens de controle wordt aandacht besteed aan een juiste verantwoording.

-Eis tenminste 70 % grasland
Minimaal 70 % van de tot het bedrijf behorende oppervlakte landbouwgrond moet in de periode van 15 mei - 15 september onafgebroken worden beteeld met gras dat is bestemd om te worden gebruikt als ruwvoer. Deels ook fysiek wordt er, mede aan de hand van de kaart/schets en het schema behorend bij het bemestingsplan, beoordeeld en berekend of er daadwerkelijk voldoende gras wordt geteeld.

-Bemestingsplan
Bedrijven dienen vóór 1 februari een bemestingsplan op te stellen en wijzigingen hierin gedurende het lopende jaar door te voeren.
In het bemestingsplan moeten twee berekeningen opgenomen zijn:
- de landbouwkundige berekening (voorgenomen bemesting op basis van gewasbehoefte)
- de wettelijke berekening (toets of de voorgenomen bemesting past binnen de gebruiksnormen).

De elementen van het bemestingsplan vloeien direct voort uit de beschikking die Nederland heeft gekregen ten behoeve van de derogatie. Aspecten waaraan in de controle aandacht besteed worden zijn (o.a.) het gemiddelde aantal dieren per diersoort, het huisvestingssysteem (drijfmest, vaste mest of een mix), de mestopslagcapaciteit, de productie van dierlijke mest (in kg stikstof en fosfaat), de geplande aan- en afvoer van dierlijke mest en een teeltschema dat aangeeft hoeveel hectare van welke gewassen op welke percelen wordt verbouwd.

-Grondbemonstering /bodemanalyse
Derogatiebedrijven moeten eens in de vier jaar de bodem (van de tot het bedrijf behorende oppervlakte landbouwgrond) laten analyseren op de waarde van de fosfaattoestand en de waarde van het stikstof leverende vermogen (NLV). De tijdigheid van bemonstering en analyse wordt met een deelwaarneming gecontroleerd, evenals de accreditatie van het geconsulteerde laboratorium, of er voldoende deelmonsters genomen zijn (per max. 5 ha moet één representatief mengmonster genomen worden) en de vereisten aan het analyserapport.

-Het verbod om de graszode te vernietigen (doodspuiten, frezen, spitten, ploegen etc.)
Hoewel overtredingen van dit verbod veelal alleen op heterdaad vastgesteld worden en het niet te verwachten is dat een dergelijke overtreding vastgesteld wordt tijdens een controle op de derogatievoorwaarden, kijkt de controleur tijdens het fysieke bedrijfsbezoek wel naar de percelen grasland van het bedrijf voor sporen die kunnen duiden op mogelijke vernietiging van de graszode.

-Vanggewas
De verplichting om op zand- en lössgronden na de oogst van maïs direct aansluitend gras, winterrogge, bladkool, bladrammenas, wintertarwe, wintergerst of triticale te telen. En deze gewassen niet voor 1 februari te vernietigen. Ook dit is geen verplichting die logischer wijze in een controle op de derogatievoorwaarden aan de orde komt. Hierop wordt ieder najaar apart een controleactie ingezet.

Het niet voldoen aan één of meer van de derogatievoorwaarden leidt tot afwijzing van rechtswege van de aanmelding van derogatie. De uiteindelijke beslissing inzake een niet-akkoord controle wordt genomen door RVO.nl.

Daarnaast zijn een aantal van deze voorwaarden ook afzonderlijk nog beboetbaar of strafbaar gesteld.
- Ieder bedrijf dient zich te houden aan de administratieve verplichtingen Meststoffenwet, op straffe van een bestuurlijke boete. Voor de derogatiebedrijven zijn deze administratieve verplichtingen tevens een voorwaarde om gebruik te mogen maken van de derogatie.
- Ieder bedrijf dient zich ook te houden aan het verbod op het vernietigen van de graszode en de verplichting tot het telen van een vanggewas na de maïsteelt. Overtredingen worden strafrechtelijk afgedaan.

De controles die akkoord zijn worden niet doorgezet naar RVO.nl. Bij zaken waarbij een herstel mogelijk is, wordt de betrokkene in de gelegenheid gesteld om deze onvolkomenheid te herstellen voordat de derogatie komt te vervallen. Indien over een afgesloten kalenderjaar wordt geconstateerd dat niet voldaan is aan de derogatievoorwaarden dan wordt bij de controle op de gebruiksnormen uitgegaan van de norm van 170 kg N/ha uit dierlijke meststoffen.

3.3. Resultaten fysieke controles

De keuze voor de te controleren bedrijven is zowel select (413 controles) als aselect (240 controles) tot stand gekomen. De bedrijven zijn, in samenspraak met de NVWA, m.n. geselecteerd door de afdeling Analyse, Selectie en Beschikbaar stellen (ASB) van RVO.nl. Hierna worden per selectie de resultaten van de uitgevoerde controles uitgewerkt.

3.3.1. Aselecte fysieke controles derogatievoorwaarden 2013

In 2013 zijn 111 bedrijven aselect fysiek gecontroleerd op de naleving van de derogatievoorwaarden.
Hierbij zijn bij 2 bedrijven afwijkingen vastgesteld. Bij beide bedrijven werd niet voldaan aan de overige voorwaarden van de derogatie; er was geen vanggewas gezaaid.

3.3.2. Aselecte steekproef derogatievoorwaarden en gebruiksnormen

Op 129 bedrijven is een fysieke controle uitgevoerd op de naleving van de derogatievoorwaarden over het lopende jaar alsmede over de derogatievoorwaarden over het afgesloten kalenderjaar (2012) en de administratieve verplichtingen. Daarnaast werd op deze bedrijven een gebruiksnormen controle uitgevoerd over het afgesloten kalenderjaar (2012). Bij 126 bedrijven zijn de derogatievoorwaarden 2013 gecontroleerd en op 4 bedrijven zijn de derogatie 2012 en/of 2013 niet akkoord bevonden.

Op 4 bedrijven is vastgesteld dat niet werd voldaan aan één of meerdere derogatievoorwaarden 2012. Op 2 bedrijven werden meerdere derogatievoorwaarden niet nageleefd, namelijk 3 keer werd niet voldaan aan de eisen voor grondbemonstering, 2 keer werd niet voldaan aan de voorwaarden van het bemestingsplan en 1 keer werd niet voldaan aan de overige voorwaarden (afvoer mest). Op 2 bedrijven is vastgesteld dat niet werd voldaan aan meerdere derogatievoorwaarden 2013. Bij beide bedrijven werd niet voldaan aan de eisen voor grondbemonstering en niet voldaan aan de voorwaarden van het bemestingsplan.

Daarnaast is op 5 bedrijven een afwijking vastgesteld met betrekking tot de gebruiksnormen 2012.
Bij 2 bedrijven is zowel de gebruiksnorm dierlijke mest als de stikstofgebruiksnorm overschreden, bij 1 bedrijf zowel de gebruiksnorm dierlijke mest als de fosfaatgebruiksnorm en tot slot is bij 2 bedrijven de stikstofgebruiksnorm overschreden.

3.3.3. Selecte controles derogatievoorwaarden 2013

De afdeling ASB van RVO.nl heeft selecties gemaakt specifiek gericht op bedrijven die zich voor 2013 hebben aangemeld voor de derogatie en die gelet op de analyseresultaten de gebruiksnormen 2012 vermoedelijk niet overschreden hebben. Er is een beperkte risico analyse uitgevoerd, waarbij rekening is gehouden met de ligging (zandgrond) van het bedrijf en het percentage grasland. Deze selectie bestond uit 222 bedrijven.

Bij deze controles zijn bij 13 bedrijven één of meer afwijkingen vastgesteld met betrekking tot de derogatievoorwaarden 2013. Op een bedrijf werden meerdere derogatievoorwaarden niet nageleefd. Op 8 bedrijven werd niet voldaan aan de eisen voor grondbemonstering, op een bedrijf werd niet voldaan aan de 70% grasland eis, 3 keer was het bemestingsplan niet akkoord en op 2 bedrijven werd niet voldaan aan overige voorwaarden van de derogatie. Deze hadden betrekking op het niet telen van een vanggewas.

3.3.4. Selecte controles derogatievoorwaarden en gebruiksnormen

De afdeling ASB van RVO.nl heeft selecties gemaakt specifiek gericht op bedrijven die vermoedelijk de gebruiksnormen hebben overschreden en die zich daarnaast hebben aangemeld voor derogatie. Voor een deel werden deze controles administratief door RVO.nl uitgevoerd. Een deel van deze controles werd door de NVWA fysiek gecontroleerd. Daarnaast zijn er ook bedrijven in controle genomen op basis van eigen informatie uit het controleveld en naar aanleiding van bevindingen in andere controles. Ook controleverzoeken van RVO.nl naar aanleiding van haar administratieve controles worden hieronder verantwoord.

NVWA controleerde deze bedrijven op zowel de derogatievoorwaarden als op de gebruiksnormen. Op de meeste bedrijven zijn de derogatievoorwaarden over twee kalenderjaren gecontroleerd en de gebruiksnormen over het afgesloten kalenderjaar (2012). Bij een bedrijf zijn de gebruiksnormen over twee afgesloten kalenderjaren gecontroleerd.

Op basis van deze selectie zijn 191 bedrijven gecontroleerd in 2013. Hiervan hadden 180 controles betrekking op de derogatievoorwaarden 2013. Op 6 bedrijven zijn één of meerdere afwijkingen vastgesteld die betrekking hadden op de derogatievoorwaarden.

Op 4 bedrijven werd niet voldaan aan de derogatievoorwaarden 2012. Op 3 bedrijven werd niet voldaan aan de voorwaarden van het bemestingsplan en bij een bedrijf werd niet voldaan aan de voorwaarden van de grondbemonstering. Op 3 bedrijven is vastgesteld dat niet werd voldaan aan de derogatievoorwaarden 2013. Twee keer werd niet voldaan aan de 70% grasland eis en een bedrijf voldeed niet aan de voorwaarden van de grondbemonstering.

En bij 20 bedrijven is een afwijking vastgesteld met betrekking tot de gebruiksnormen 2012. Hiervan was er op 9 bedrijven zowel een overschrijding van de gebruiksnormen dierlijke mest, als van stikstof, als van fosfaat. Op 2 bedrijven zijn de gebruiksnormen dierlijke mest en stikstof overschreden. Op 4 bedrijven zijn zowel de gebruiksnorm dierlijke mest als fosfaat overschreden. Op 4 bedrijven is de stikstofgebruiksnorm overschreden en tot slot had een bedrijf de gebruiksnorm dierlijke mest overschreden.

Bijlage A: Kaarten

8.1 De bevoegde instantie maakt kaarten van de percentages onder een individuele derogatie vallende graslandbedrijven, dieren en landbouwgrond in elke gemeente en werkt deze jaarlijks bij. Deze kaarten worden jaarlijks bij de Commissie ingediend, voor het eerst in het tweede kwartaal van 2006.

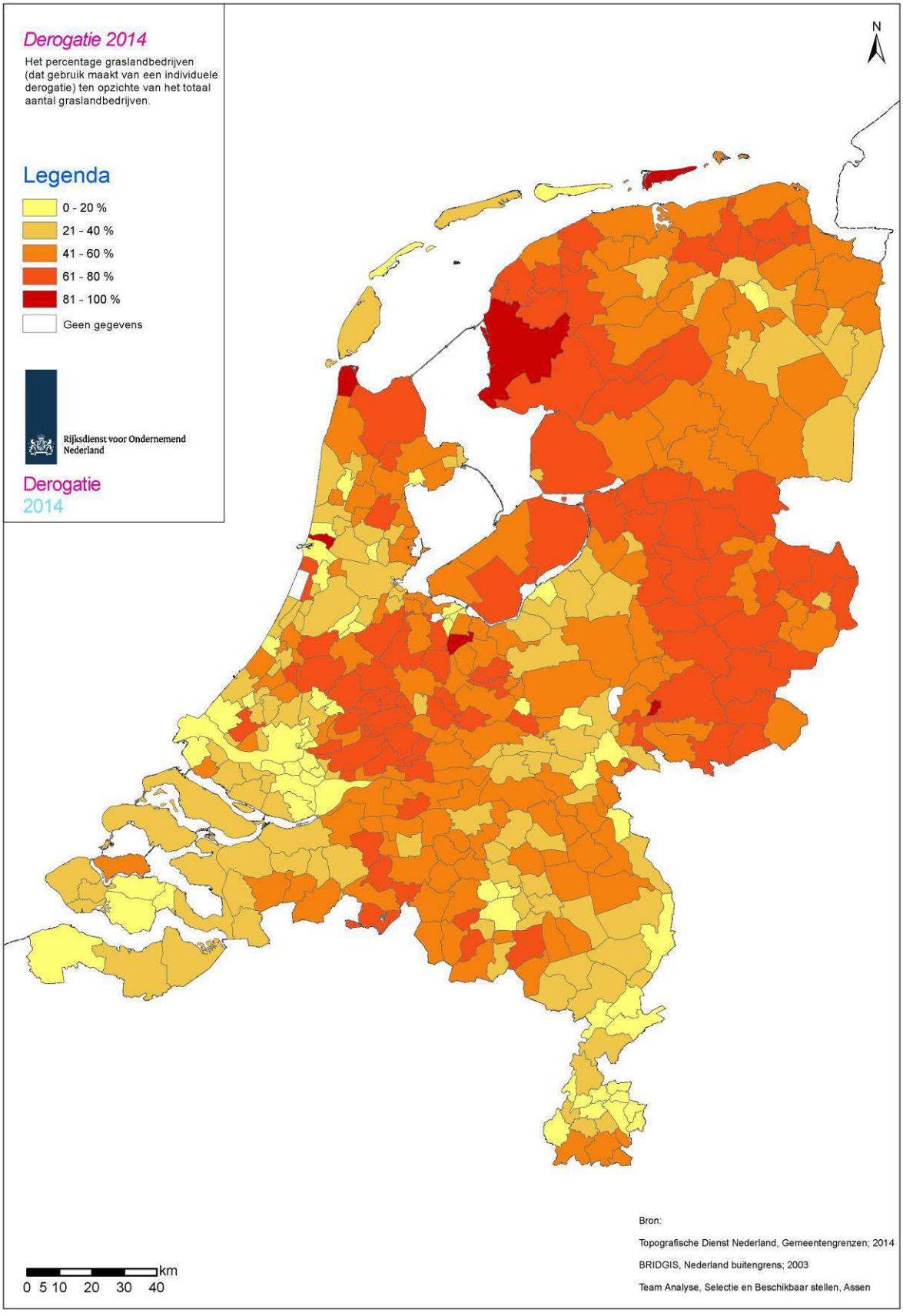
Derogatie 2014
Het percentage graslandbedrijven (dat gebruik maakt van een individuele derogatie) ten opzichte van het totaal aantal graslandbedrijven.
Legenda
0 - 20 %
21 - 40 %
41 - 60 %
61 - 80 %
81 - 100 %
Geen gegevens
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Derogatie
2014
N
km
0 5 10 20 30 40
Bron:
Topografische Dienst Nederland, Gemeentengrenzen; 2014
BRIDGIS, Nederland buitengrens; 2003
Team Analyse, Selectie en Beschikbaar stellen, Assen

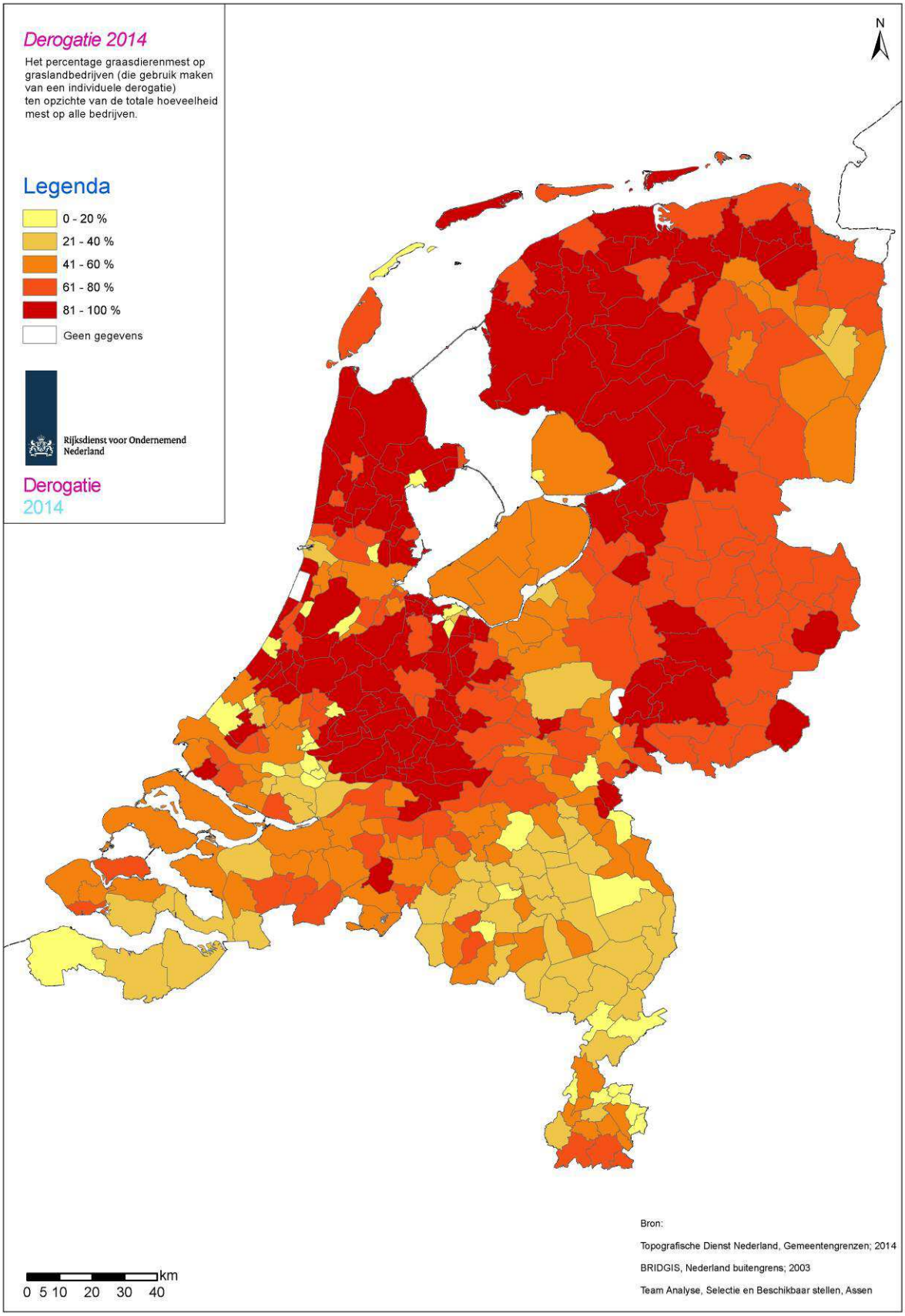
Derogatie 2014
Het percentage graasdierenmest op graslandbedrijven (die gebruik maken van een individuele derogatie) ten opzichte van de totale hoeveelheid mest op alle bedrijven.
Legenda
0 - 20 %
21 - 40 %
41 - 60 %
61 - 80 %
81 - 100 %
Geen gegevens
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Derogatie
2014
N
km
0 5 10 20 30 40
Bron:
Topografische Dienst Nederland, Gemeentengrenzen; 2014
BRIDGIS, Nederland buitengrens; 2003
Team Analyse, Selectie en Beschikbaar stellen, Assen

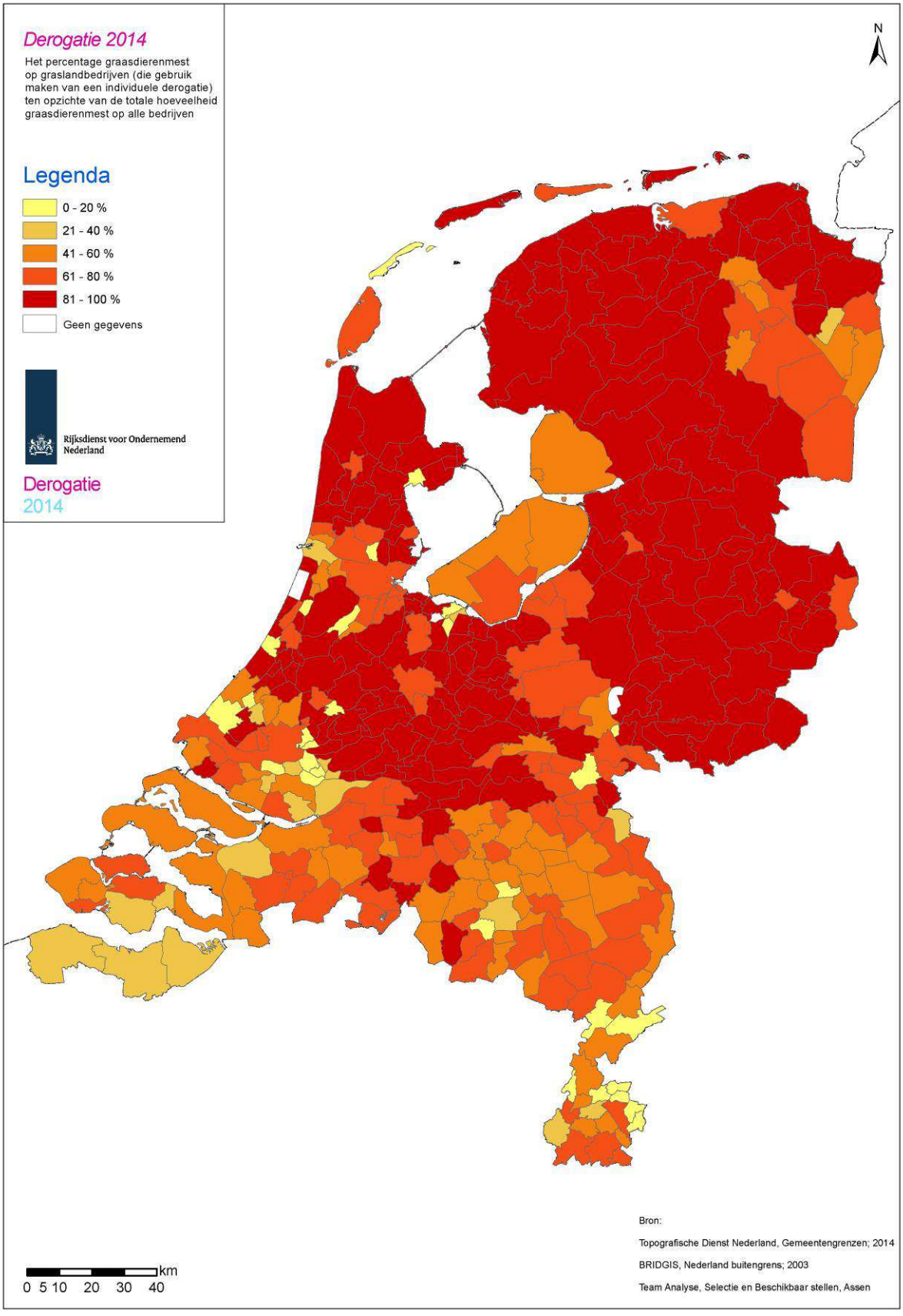
Derogatie 2014
Het percentage graasdierenmest op graslandbedrijven (die gebruik maken van een individuele derogatie) ten opzichte van de totale hoeveelheid graasdierenmest op alle bedrijven
Legenda
0 - 20 %
21 - 40 %
41 - 60 %
61 - 80 %
81 - 100 %
Geen gegevens
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Derogatie
2014
N
km
0 5 10 20 30 40
Bron:
Topografische Dienst Nederland, Gemeentengrenzen; 2014
BRIDGIS, Nederland buitengrens; 2003
Team Analyse, Selectie en Beschikbaar stellen, Assen

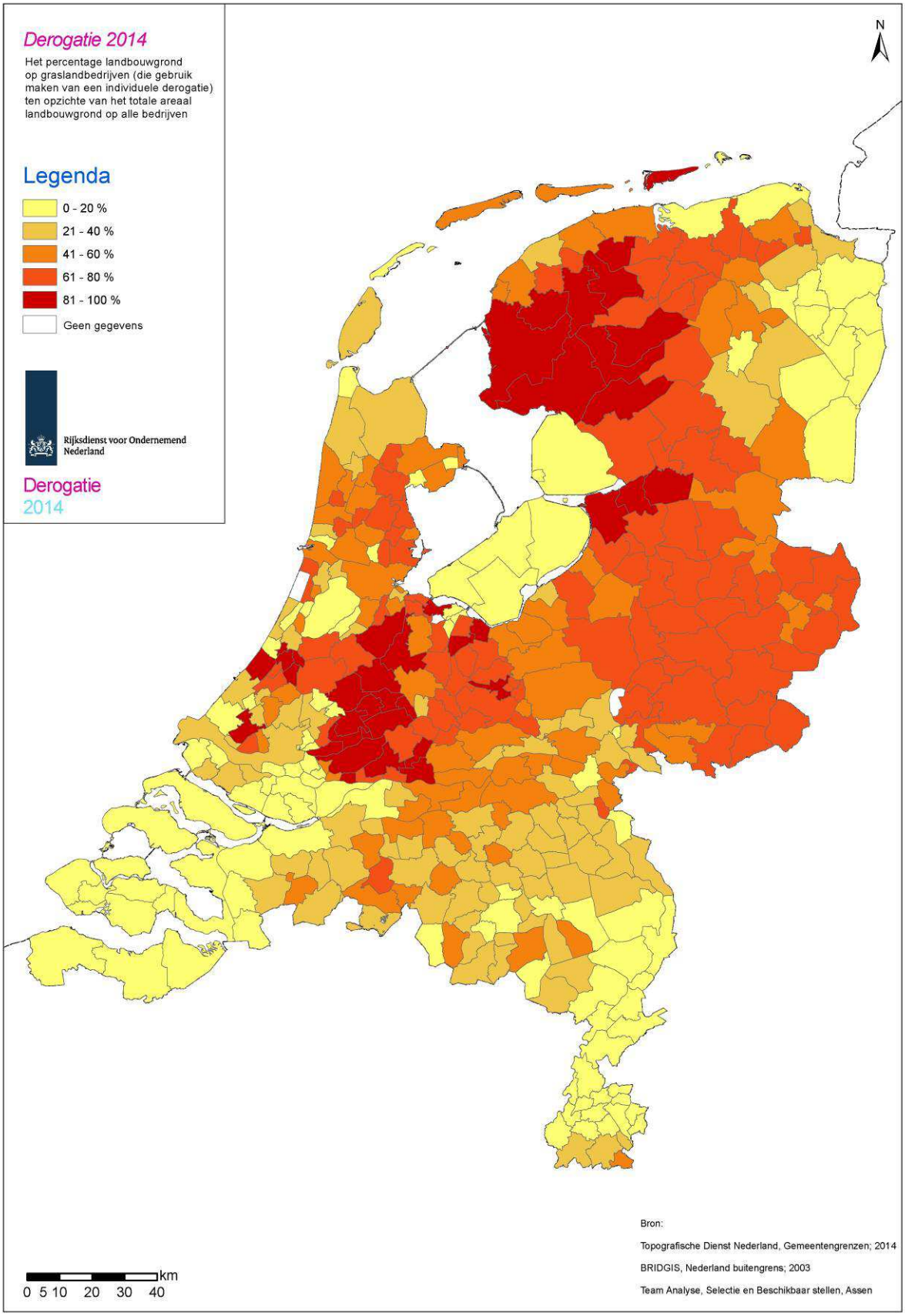
Derogatie 2014
Het percentage landbouwgrond op graslandbedrijven (die gebruik maken van een individuele derogatie) ten opzichte van het totale areaal landbouwgrond op alle bedrijven
Legenda
0 - 20 %
21 - 40 %
41 - 60 %
61 - 80 %
81 - 100 %
Geen gegevens
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Derogatie
2014
N
km
0 5 10 20 30 40
Bron:
Topografische Dienst Nederland, Gemeentengrenzen; 2014
BRIDGIS, Nederland buitengrens; 2003
Team Analyse, Selectie en Beschikbaar stellen, Assen

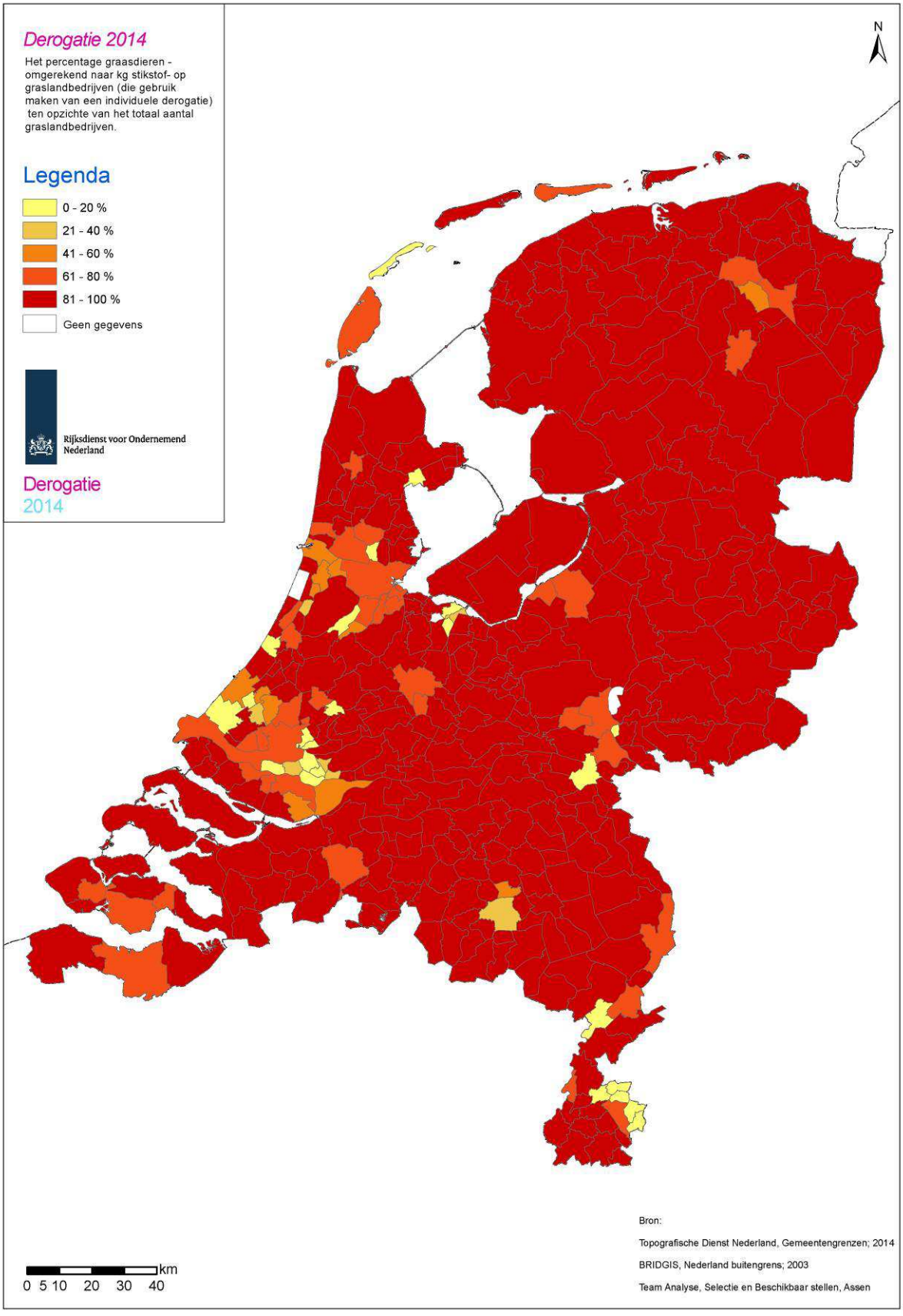
Derogatie 2014
Het percentage graasdieren - omgerekend naar kg stikstof- op graslandbedrijven (die gebruik maken van een individuele derogatie) ten opzichte van het totaal aantal graslandbedrijven.
Legenda
0 - 20 %
21 - 40 %
41 - 60 %
61 - 80 %
81 - 100 %
Geen gegevens
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Derogatie
2014
N
km
0 5 10 20 30 40
Bron:
Topografische Dienst Nederland, Gemeentengrenzen; 2014
BRIDGIS, Nederland buitengrens; 2003
Team Analyse, Selectie en Beschikbaar stellen, Assen

Bijlage B: Kengetallen

Artikel 10.2 Benevens de in lid 1 bedoelde gegevens bevat het verslag het volgende:

b trends in de omvang van de veestapel voor elke categorie vee in Nederland en in de derogatiebedrijven;

c trends in de nationale productie van dierlijke mest voor wat stikstof en fosfaat betreft;

d een samenvatting van de resultaten van de controles in verband met de excretiecoëfficiënt voor varkens- en pluimveemest op landelijk niveau.

b. Trends in omvang veestapel

Tabel I geeft de omvang van de veestapel op landbouwbedrijven in Nederland weer, voor de periode 2002 t/m 2013. De getallen zijn gebaseerd op de landbouwtelling en geproduceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Diergroep	**2002**	**2006**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
Melk- en fokvee	2.753.522	2.544.783	2.725.350	2.678.160	2.678.210	2.796.080
w.v. melk- en kalfkoeien	*1.485.531*	*1.419.716*	*1.478.640*	*1.469.720*	*1.483.990*	*1.552.920*
w.v. jongvee	*1.253.859*	*1.116.867*	*1.238.960*	*1.200.850*	*1.187.630*	*1.243.160*
Schapen	1.185.916	1.376.444	1.129.500	1.088.490	1.042.760	1.033.570
Geiten	254.891	309.614	352.830	380.350	396.730	412.550
Overige graasdieren	513.006	492.525	464.670	438.240	425.090	408.240
w.v. vlees- en weidevee	*391.539*	*364.785*	*322.140*	*301.010*	*292.680*	*277.700*
w.v. paarden en pony's	*121.467*	*127.740*	*142.530*	*137.230*	*132.410*	*130.540*
Varkens	11.647.677	11.355.967	12.254.970	12.429.140	12.233.650	12.212.300
w.v. vleesvarkens	*5.591.044*	*5.475.689*	*5.904.170*	*5.905.010*	*5.873.910*	*5.754.050*
Pluimvee	103.650.604	94.335.094	103.621.300	99.242.900	97.095.100	99.428.100
w.v. kippen	*101.051.852*	*91.782.259*	*101.247.700*	*96.918.600*	*95.273.300*	*97.719.300*
w.v. slachteenden	*852.420*	*1.043.349*	*1.087.000*	*1.015.800*	*915.800*	*810.400*
w.v. kalkoenen	*1.450.590*	*1.139.840*	*1.036.300*	*990.300*	*826.800*	*840.800*
w.v. overig pluimvee	*295.742*	*369.646*	*250.300*	*318.200*	*79.200*	*57.600*
Vleeskalveren	713.333	843.725	927.700	906.180	908.370	925.450
Overige staldieren	994.635	1.027.953	1.262.600	1.279.600	1.358.200	1.342.200
w.v. konijnen	*370.872*	*323.507*	*298.800*	*301.800*	*326.900*	*311.000*
w.v. edelpelsdieren	*623.763*	*704.446*	*963.800*	*977.800*	*1.031.300*	*1.031.200*

Tabel I : Trends in omvang van de veestapel 2002-2013 (Bron CBS; definitieve cijfers en CBS tabel "*Landbouw; gewassen, dieren, grondgebruik en arbeid op nationaal niveau*").

c. Trends in nationale mestproductie

Tabel II bevat cijfers over de nationale mestproductie. Achtereenvolgens in termen van kilogrammen mest, stikstof en fosfaat. Het betreft de uitscheiding onder de staart. Er is dus niet gecorrigeerd voor stikstofverliezen die plaatsvinden in de stal en in de opslag.

Mestproductie (miljoen kg)	**2002**	**2006**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013***
Melk- en fokvee	47.984	46.470	49.385	49.062	49.199	51.395
Schapen en geiten	1.553	1.736	1.707	1.674	1.699	1.718
Overige graasdieren[1]	5.048	4.756	4.451	4.202	4.043	3.788
Varkens	12.272	11.787	11.841	11.821	11.571	11.481
Pluimvee	1.863	1.471	1.527	1.457	1.416	1.450
Vleeskalveren	2.725	2.975	3.097	3.053	3.104	3.164
Overige staldieren	84	88	164	166	176	175
Totaal Nederland	71.529	69.284	72.172	71.434	71.207	73.171

Stikstofproductie (miljoen kg)	**2002**	**2006**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013***
Melk- en fokvee	281,8	254,1	262,5	253,2	244,3	255,1
Schapen en geiten	16,2	12,4	11,8	11	11,1	11,2
Overige graasdieren[1]	33,2	29,5	26,9	24,5	22,9	21,6
Varkens	99,1	102,4	105,5	107,3	104,9	103,7
Pluimvee	60,3	57,7	64,5	62,3	58,2	59,8
Vleeskalveren	11,4	13	16,1	16,7	16,6	17
Overige staldieren	2,3	2,2	2,4	2,5	2,7	2,7
Totaal Nederland	504,4	471,2	489,7	477,4	460,9	471,1

Fosfaatproductie (miljoen kg)	**2002**	**2006**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013***
Melk- en fokvee	84,9	78,8	84,2	78,7	76,2	79,5
Schapen en geiten	4,7	4,3	4,1	3,9	4,2	4,2
Overige graasdieren[1]	10,4	10	9,1	8,2	7,8	7,4
Varkens	39,7	42,8	45,5	43,7	39,2	38,8
Pluimvee	27,4	26,9	29,1	28,1	26	26,8
Vleeskalveren	4,4	5,2	5,6	5,9	5,7	5,8
Overige staldieren	1,4	1,2	1,3	1,3	1,4	1,4
Totaal Nederland	172,9	169,2	178,9	169,7	160,6	164

Tabel II*:* Nationale mestproductie (herberekening) in miljoenen kilogram mest, stikstof en fosfaat. (Bron CBS; * voorlopige cijfers).

[1] Voor alle jaren inclusief paarden en pony's en vleesvee (exclusief vleeskalveren)

Wijziging mestproductie in relatie tot referentiejaar

In tabel III is de wijziging van de mestproductie in kilogrammen mest, stikstof en fosfaat weergegeven in relatie tot het referentiejaar 2002, waarbij rekening is gehouden met de herberekening.

Wijziging ten opzichte van 2002 (in %)

	2006	**2010**	**2011**	**2012**	**2013***
Mestproductie	-3,1	0,9	-0,1	-0,5	2,3
Stikstofuitscheiding	-6,6	-2,9	-5,4	-8,6	-6,6
Fosfaatuitscheiding	-2,1	3,5	-1,9	-7,1	-5,1

Tabel III: wijziging van de mestproductie (herberekening) in de jaren 2003- 2013 in relatie tot het referentiejaar 2002. (Bron CBS; * voorlopige cijfers).

d. Excretiefactoren varkens en pluimvee

De excretiefactoren voor 2013 zijn nog niet bekend. Tabel IV geeft de definitieve factoren voor 2012. Deze zijn berekend door de Werkgroep Uniformering Mestcijfers (WUM)[5], die achteraf zo goed mogelijk berekent wat de inhoud van het rantsoen is geweest en zodoende de mestproductie berekent.

Diercategorie	**Mestproductie**		**Mineralenuitscheiding**	
	Drijfmest kg/dier/jaar	Vaste mest kg/dier/jaar	Stikstof kg N/dier/jaar	Fosfaat kg 2O5/dier/jaar
Varkens				
• vleesvarkens, 20 tot 50 kg en 50 kg en meer	1100		12,5	4,3
• opfokzeugen en -beren	1300		15,3	5,9
• gedekte zeugen, zeugen bij de biggen en overige fokzeugen[1]	5100		29,6	13,3
• opfokberen, 50 kg en meer	1300		15,3	5,9
• dekrijpe beren	3200		23,7	11,3
Kippen				
• vleeskuikens		10,9	0,48	0,15
• ouderdieren van vleesrassen, jonger dan 18 weken		8,2	0,35	0,21
• ouderdieren van vleesrassen, 18 weken en ouder		20,6	1,11	0,56
• leghennen, jonger dan 18 weken:				
= dunne mest	22,5		0,35	0,18
= vaste mest		7,6	0,35	0,18
• leghennen, 18 weken en ouder:				
= dunne mest	53,4		0,76	0,40
= vaste mest		18,9	0,76	0,40
Vleeseenden en kalkoenen				
• vleeseenden		70,0	0,76	0,36
• kalkoenen		45,0	1,72	0,91

Tabel IV: Mestproductie en mineralenuitscheidingsfactoren van varkens en pluimvee (Bron CBS; definitieve cijfers 2012)

[5] De Werkgroep Uniformering Mestcijfers (WUM) is een structureel samenwerkingsverband bestaande uit vertegenwoordigers van het Ministerie van LNV, het Milieu en Natuurplanbureau (MNP), het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Praktijkonderzoek Veehouderij en het Landbouweconomisch Instituut (LEI). De WUM berekent elk jaar de mineralenexcretie per gemiddeld aanwezig dier. Op basis van gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek, aangevuld met gegevens uit het Bedrijven Informatienet (BIN), worden door het CBS de landelijk gemiddelde en regionaal gemiddelde mestsamenstelling en mineralenproductie berekend. Dit is een jaarlijks terugkerende bezigheid. De resultaten van de berekeningen worden besproken en geaccordeerd in de werkgroep WUM.